

„REGIONÁLNÍ MĚSTSKÉ KRAJINY“ – KONGRES ARL 2013

INFORMACE O NEJVÝZNAMNĚJŠÍ VÝROČNÍ AKCI NĚMECKÉ AKADEMIE PRO PROSTOROVÉ PLÁNOVÁNÍ

Ve dnech 6 a 7. června 2013 se konal v budově historické Obchodní komory v samém středu vodou protkaného Hamburku kongres s tímto ne zcela jasným názvem. Na pořadu dne totiž bylo jak město, tak i krajina, které se v posledních letech čím dál více prolínají, takže mnohé plochy je někdy obtížné do jedné z těchto kategorií zařadit. Předestřeny byly zejména prostorové rozvojové problémy, které hranice města a volné krajiny překračují a mají charakter hospodářský, sociální, environmentální i kulturní. Kongres se také věnoval plochám s vysokými krajinnými potenciály, jejichž využití je třeba zvláště zodpovědně plánovat. Ne náhodou byla jeho součástí také večerní exkurze do areálu zemské výstavy, kde dosud zemědělské nebo ladem ležící plochy byly upraveny a vkusně a účelně propojeny se zprůchodněnými zahrádkovými osadami na jižním okraji Hamburku.

V úvodním bloku zazněly tři zdravice vedoucích představitelů ARL a města – spolkové země Hamburk. Všichni upozornili na různé aspekty stále aktivní mimoměstské suburbanizace a decentralizace, tak i na pronikání prvků venkova do města, včetně zvýšeného zájmu o zahrádkičení ve městě všude, kde to jde (tzv. guerilla gardening).

Zpátky do města?

Dieter Lämple (Univerzita v Hamburku) upozornil na varovná fakta, že asi jedna miliarda (tj. téměř 1/3) městského obyvatelstva světa žije stále ve slumech, na koncentraci sociálního napětí do měst, jakož i na jejich výraznou závislost na fosilních palivech, s čímž souvisejí zásadní problémy dnešního světa, jimiž jsou změna klimatu a světová chudoba. Současně však byla představena pozitivní čísla poukazující na to, že německá města nad 500 000 obyvatel zaznamenávají již od poloviny devadesátých let nárůst počtu obyvatel, pokles průměrného věku a rovněž rychlejší snižování nezaměstnanosti. Rodiny s dětmi mají zájem ve městech zůstat mj. z důvodů lepšího pracovního uplatnění mužů i žen, rozmanitějšího kulturního vyžití a nabídky zájmové činnosti pro děti. Dosud málo využívaným potenciálem města je tzv. „share economy“, což je sdílení aut, bytů, zahrad apod. Je zřejmé, že do budoucna vznikne ještě řada různých přístupů k životu ve městě.

Revitalizované hamburské doky

Energetické krajiny

Heike Brückner a Babette Scurell (Nadace Bauhaus Dessau) upozornily na poměrně rychlou změnu postfosilní krajiny v okolí měst zejména v důsledku nárůstu ploch větrných parků, fotovoltaických panelů i pěstované palivové biomasy. Tyto změny vyvolávají různé nálady veřejnosti a představují nejrůznější výzvy, jakými jsou plánování za účasti veřejnosti a její vzdělávání.

Následovalo jednání v panelech. První z nich navazoval svým názvem „Šance a rizika následků změny klimatu a využívání energií“ na předchozí přednášku. První ze tří prezentací (Stefanie Rössler, Leibnizův ústav ekologického územního rozvoje Dresden) se věnovala „zelené infrastruktuře města“ jako prostředku k udržení a zlepšení městského mikroklimatu. Na příkladu Drážďan jakožto města s největší plochou zeleně na svém území v Německu byl uveden klimatický, vodohospodářský, zdravotní i biodiverzitní význam různých typů zelených ploch od parků přes zahrádkové osady až po brownfields. Další příspěvek (Peter Seifert, Regionální plánovací svaz Horního Polabí, Radebeul) upozorňoval na poloviční zkrácení intervalu n-letých vod a zdvojení škod v důsledku nezodpovědné výstavby v záplavových územích v minulých desetiletích. Vyžadoval stanovení takových pravidel pro využívání území, která nespolehají jen na protipovodňová opatření a počítají s rezervními plochami pro řízený rozliv v návaznosti na zastavěná území. Třetí příspěvek (Olaf Schroth, Univerzita Sheffield) se vrátil k dopadům výroby energie z obnovitelných zdrojů na krajinu a srovnával způsob

by hodnocení a projednávání těchto vlivů, a to jak z pohledu ochrany přírody, tak co do hodnocení vlivu na krajinný ráz včetně veřejných projednání v Britské Kolumbii.

Další panel nesl název „Prostorové důsledky změny mobility a trhu práce“.

První referující (Anna Growe, Univerzita Freiburg) prezentovala výsledky výzkumu lokalizace nových center služeb, které se dnes zdaleka nenacházejí jen v jádrových městech, ale i na jejich okrajích. Týká se to zvláště vzdělanostní ekonomiky, jejíž lokalizace je velmi rozrůzněná, což významně ovlivňuje související náklady. Jednoznačně dostávají přednost lokality s co nejlepším infrastrukturním napojením. Vzdělanostní ekonomika a její vztahy k průmyslu a službám byly rovněž tématem příspěvku Eberharda von Einem z Technické univerzity Berlín. Drahá západoevropská města ztratila mnoho průmyslových podniků, částečně však získala nové podniky znalostní ekonomiky. Je třeba v lokalizaci spojovat průmysl a služby, které znalostní ekonomika rovnocenně využívá. Velkoměsta mají pro to obvykle nejlepší šanci, budou-li přitom navíc podporovat prostředí otevřené výměny informací založené na experimentování, multietnicitě a flexibilitě bank. Nicola Hilti z Ekonomické fakulty Vysoké školy v Luzernu k tomu přidala studii o multilokálním bydlení, z níž mj. vyplynulo, že ve Švýcarsku má, respektive mělo, skoro 47 procent obyvatel dvě nebo více domácností z důvodů práce, studia, soužití s partnerem, dětmi apod., a že tento podíl se dále zvyšuje. Mezi těmito byty mají jejich uživatelé průměrnou dobu cestování 2,5 hodiny, nejčastěji autem. Hendrik Jansen a Jan Garde z Ústavu pro urbanismus a plánování měst a dopravu v Essenu zkoumali stav, přání

a trendy obyvatel města z hlediska pestřejší nabídky dopravy po městě. Na základě rozsáhlého průzkumu představili koncept podoby města a jeho ulic v roce 2030, který bude daleko více reflektovat přání obyvatel po environmentálně přátelské dopravě, který spočívá především v posílení pruhů pro cyklistickou, pěší a veřejnou dopravu na úkor individuální automobilové dopravy. Podporován bude také systém tzv. car-sharing.

Poslední čtvrtěční panel se nazýval **Regionální městská příroda – město v přírodě, příroda ve městě**. V prvním příspěvku představila Maarit Felicitas Ströbele z Výzkumného ústavu pro les, sniž a krajinu ve švýcarském Birmensdorfu výzkum zaměřený na přání obyvatel dvou periurbánních regionů Švýcarska. Dotýkají se jich především změny ve využívání krajiny, zejména intenzivní zemědělství, suburbanizace a s ní spojená nová výstavba s nárůstem dopravní infrastruktury, ohrožující kvalitu rekreace v přírodě. Obyvatelé vyžadují udržení tradiční venkovské krajiny, ale s městským komfortem dobré dostupnosti veřejnou dopravou a zásobováním. Koncepty řešení byly s obyvateli veřejně projednávány. Další příspěvek Antje Schönwald a Anny Marie Currin z Univerzity Saarbrücken se týkal zajímavého projektu „Prales před branami města“, tedy druhotně vzniklého území o rozloze 1 011 ha zařazeného mezi evropsky významné lokality Natura 2000. Představeny byly tři koncepty divočiny od bezzásahového režimu až po specifický management jako studijní území soužití člověka s divočinou včetně naučných stezek, výzkumných projektů škol apod.

Večerní program prvního dne konference byl věnován **prohlídce nově zřízeného areálu zemské zahradnické výstavy** na jižním okraji Hamburku. Jde o rozsáhlý areál zahrnující dosud nevyužité plochy současně se zahrádkovými osadami. Do tématu konference dobře zapadaly kvalitně řešené parkové úpravy (zeleň, voda, komunikace) citlivě začleněné do stávajících zahrádkových osad, částečně zprůchodněných. Areál výstavy dokonce ležel po obou stranách rychlostní komunikace, která byla pro tento účel přemostěna pěší lávkou. Šlo o náznorný příklad velkoplošně a atraktivně revitalizované příměstské krajiny, která se

po skončení výstavy na podzim roku 2013 stane jistě vyhledávanou a oblíbenou rekreační lokalitou hamburského zázemí.

Zemská zahradnická výstava

Tématem prvního pátečního panelu bylo „**Plánování a tvorba infrastrukturálních krajin**“. Elke Kruse z Hamburské univerzity srovnávala hospodaření s dešťovou vodou v Rotterdamu, New Yorku a Singapuru. Rotterdam je kriticky ohrožen záplavami, takže vsakování není možné, a hledají se mantinely, kam všude lze nechat vodu kontrolovaně rozlít (sportoviště a veřejná prostranství). New York buduje zelenou infrastrukturu – voda se dostane do pouličních zasakovacích příkopů, stromořadí a nově vestavěných parků a může pomalu zasakovat. Městská betonová kanalizace v Singapuru nebyla schopna absorbovat tropické deště, takže došlo k rozsáhlé revitalizaci původní říční krajiny. V každém případě však bylo třeba schválení regionální (městské) velkoprostorové strategie. Naopak splaškovou vodou v jižních městech na příkladu Hanoje se zabývala Sophie Schramm z TU Darmstadt. Úroveň kanalizace se velmi liší v různých částech města od volného vypouštění do půdy v okrajových předměstích až po oddílnou kanalizaci v evropské čtvrti. V otevřených vodách se do velké míry spoléhá na čistící schopnosti vodního hyacintu a dalších rostlin. Přes různé plány zůstane tato rozdílná úroveň ve městě ještě dlouho realitou.

„**Podpora sociální harmonie a lokální příklady**“ – tak se nazýval druhý páteční panel. Susanne Frank z Technické univerzity Dortmund zkoumala, co hledají mladí rodiče v různých typech bydlení ve městě. V rodinných sídlištích hledají sociální kontakty a ochranu před městskými riziky, soukromí i dobré sousedské vztahy. V urbánních vesnicích jde zejména o blízkost městu, stejně jako o sociální i psychický

distanc od něj. Ideál nazvala „vnitřní suburbanizací“, tzn. hledání hodnot suburbanizačního osídlení ve vnitřním městě formou větších či menších rodinných enkláv týkajících se hlavně středních vrstev. Referát Henninga Nuisla z berlínské univerzity se zabýval výzvami plynoucími z koncentrace starých a pohybově omezených lidí v některých městských čtvrtích. Výzkum Madeleine Koch z univerzity v Salzburgu

řešil, jak dosáhnout mladým rodinám i starým lidem přátelských regionů formou různých aktivit organizovaných veřejnou správou. Důraz je kladen na upevnění vazeb k místu a na místopisné znalosti.

Poslední panel konference měl heslo „**Integrovaná podpora regionálních městských krajin**“. První z příspěvků zazněl na téma „sousedská fóra“ mezi Hamburkem a navazujícími okolními obcemi v sousedících spolkových zemích a jejich vzájemné působení. Jejich náplní a tématem z nich vzniklých společných projektů je nejčastěji bydlení, infrastruktura a doprava, pracovní místa a logistika a nakonec krajina, rekreace a regionální parky. Ricarda Patzold z Technické univerzity Berlin řešila, jak v přechodové krajině mezi městem a venkovem lidé vnímají hranice města, což je problém, neboť okraj města je rozkouskovaný a obě kategorie se dost prolínají. Poslední příspěvek Gabriely Wendorf z Technické univerzity Berlin vysvětloval pojem „Zelená mapa“ – nástroj pro jednání s občanskými iniciativami. Obsah mapy je dán územní situací a je orientován tak, aby se na jeho základě dobře definovalo společné stanovisko k tvorbě různých městských či krajinných prostor.

Následovaly shrnující referáty a řízená diskuse klíčových řečníků. Konference ARL opět nezklamala, neboť odhalila v plné míře trendy, které se u nás projevují rovněž, některé dosud v menší míře, nicméně je zřejmé, že na ně v urbanistické praxi dříve či později narazíme.

*Ing. Igor Kyselka, CSc.
Ústav územního rozvoje*